

SETKÁNÍ S KNIHOU

Bájní tvorové

Katherine Rundell

Metodiku zpracovala:

Mgr. Helena Peřinová, ZŠ Petra Bezruče

Konzultace:

Mgr. Tereza Tesarčíková, ZŠ Petra Bezruče

Věková kategorie:

4. – 8. ročník

Zaměření (cíl, obsah) lekce:

předvídání, vyhledávání na internetu, vymýšlení názvu knihy, pisatelství, porovnávání, kreslení, návrh obálky, udržitelnost a životní prostředí, charakteristika osob, psaní falešné zprávy (rozvíjení digitální kompetence a mediální gramotnost), řecká mytologie

**Spolufinancováno
Evropskou unií**

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

RVP 2025:

Průřezové téma – Udržitelné prostředí

[PTU-000-000-ZV9-001](#)

Vyhledá příklady, kdy lidské zásahy do prostředí přinesly původně nepředvídané důsledky, a vysvětlí, jak je možné se z daných příkladů do budoucna poučit.

Žák by měl porozumět tomu, proč je potřeba uplatňovat princip předběžné opatrnosti, jaké jsou příčiny nejistot v předpovědích budoucího vývoje (např. zpoždění mezi příčinou a následkem, velký dopad původně malých zásahů do prostředí), a naučit se s nimi pracovat a vyrovnávat.

Vyučovací předměty: český jazyk, dějepis, výtvarná výchova

Bibliografie: RUNDELL, Katherine. *Bájní tvorové*. Praha: Argo, 2025. ISBN 978-80-257-4677-6.

Stručný obsah

Christopher je u vytržení, když se kolem něj na návštěvě u dědečka ve Skotsku prožene stádo zvířat, jaká dosud znal jen z bájí. Ale když vzápětí zachrání před utonutím v jezeře mládě gryfa, navždy se mu změní život. Dozví se totiž o existenci Souostroví, shluku ostrovů, které nenajdete na žádné mapě a kde odedávna žijí bájní tvorové. Jenže teď je jejich domov i oni sami v nebezpečí. Spolu s Mal, dívkou ze Souostroví, se chlapec vydává na dobrodružnou pout' a snaží se zjistit, proč mizí magie a bájní tvorové vymírají. Mimo jiné se utkají s krakenem, navštíví sfingy a jednají s draky. Čím víc se děti o tajuplném Souostroví dozvídají,

tím jasněji chápou, že jen ony můžou bájný svět zachránit.

Román Bájní tvorové se stal knihou roku 2023 podle knihkupectví Waterstones, zároveň v rámci Britských knižních cen 2024 získal výroční cenu za nejlepší prozaickou dětskou knihu a Rundellová byla vyhlášena autorkou roku.

<https://www.databazeknih.cz/knihy/bajni-tvorove-pribehy-zo-suostrovia-bajni-tvorove-554518>

O autorce:

Britská spisovatelka, autorka publikací pro děti a mládež. Též se zabývá anglickou literaturou. Žila i v Zimbabwe a Belgii. (zdroj životopisu: NK)

<https://www.databazeknih.cz/zivotopis/katherine-rundell-103506>

Předpokládaná délka práce s knihou – 2-4 vyučovací hodiny

Příběh:

Christopher je ohromen, když objeví průchod do Souostroví: skupinu magických ostrovů, kde všechny mýtické bytosti stále žijí, rozmnožují se a prosperují v tisících. Tam potkává Mal: dívku z ostrovů, která vlastní létající kabát a mládě gryfa, a kterou pronásleduje vrah. Společně se vydávají na nálehavou výpravu, aby zjistili, proč mýtické bytosti náhle hynou, proč ze světa mizí glimourie = kouzelná moc. Cestují divokou nádherou Souostroví, kde sfingy skrývají tajemství a kentauři páchají vraždy, v zoufalém pokusu zachránit jak ostrovy, tak svět za nimi před rostoucím zlem – než bude příliš pozdě.

EVOKACE

- 1) Co ti připomíná název knihy? Už ses někdy setkal/a s podobným názvem? O čem kniha asi bude vyprávět?
- 2) Přečtěte žákům popis bájného tvora z úvodní části (Strážcův bestiář) a nechte ho žáky nakreslit. Pak porovnejte s obrázkem v knize.

- 3) Využijte kreativitu žáků. Žáci mohou navrhnout sběratelské kartičky představující různé mýtické tvory. Na těchto kartičkách mohou být uvedeny základní informace, jako schopnosti, prostředí a legendy.
- 4) Proměňte třídu v kreativní cestovní kancelář, kde se studenti stanou nadšenými agenty propagujícími zájezdy do magického souostroví. Prostřednictvím přesvědčivých stránek cestovních brožur mohou představit jednotlivé okouzlující ostrovy, fascinující tvory a vzrušující dobrodružství, která čekají na potenciální cestovatele.

Ani Christopher, ani Mal nejsou běžné děti a hned na začátku příběhu uvidíme, že se jim ani nedějí běžné věci ...

str. 1

Christopherův začátek (Christopher je strážce, ale na začátku příběhu o tom neví. Ví jen, že ho miluje každé zvíře, stejně jako kdysi jeho matku.)

ZAČÁTEK

Byl to moc hezký den, dokud se ho cosi nepokusilo sežrat. Bylo to černé stvoření podobné psovi, ale žádného takového psa v životě neviděl. Zuby mělo dlouhé jako jeho paže a drápy, které by dokázaly rozštípnout dub. Ve prospěch Christophera Forrestera tudíž hovoří, že se – rychle, šikovně a odvážně – nechat sežrat odmítl.

str. 2

Malin začátek (Mal je Nesmrtelná, ale na začátku příběhu to vůbec netuší a je pro ni těžké tuto roli přijmout, nesmrtelná se rodí stále znovu a všechno si pamatuje při každém svém dalším zrození.)

ZAČÁTEK NĚKDE JINDE

Byl to moc hezký den, dokud se ji kdosi nepokusil zabít. Mal se vrátila domů z výletu, přilétla z lesa s rozpaženými rukama, kabát se jí třepetal ve větru. Mal Arvorianová mohla létat, jen když foukal vítr. Ten den panovalo ideální počasí – vála západní bríza provoněná mořem –, a tak se v chladném povětří točila a vířila. Její létající kabát byl tlustý a byl jí příliš velký, takže ho nosila s rukávy čtyřikrát ohrnutými. Když se zvedl vítr – nemusel být silný, stačil jen slabý vánek –, popadla cípy kabátu, roztáhla ho jako křídla a ucítila, jak ji vítr zvedá do vzduchu. Ten den poletovala nad vrcholky stromů, botami se otírala o špičky větví a pak se snesla níž a vyplašila stádo jednorožců. V kuchyni jí prateta Leonor vyhubovala kvůli tomu, že má studené ruce, a podala jí šálek posilujícího likéru, když se ozvalo zaklepání na dveře. Byl to vrah.

Nejen oni sami a bájní tvorové, ale i celé jejich země jsou v ohrožení.

UVĚDOMĚNÍ

Kdo zachrání glimourie (prastarou moc, energii nutnou pro přežití bájných tvorů)? Zvládne to Mal? Kentaur Petroc pochybuje.

str. 217 - 218

Kentaur o Nesmrtelné

„Můj lid o ní mluví,“ řekl kentaur. „Je to posedlost. Čekají na ni už sto let: od smrti Marika - muže, který řekl své rozzlobené a zoufalé *ne*.“ Hrál kopytem do půdy. „Ale nenapadlo mě, že to bude dítě. Tohle ve hvězdách nestálo. Můj lid do hvězd vkládá hodně naděje, ale já byl k jejich poselství vždycky skeptický. Příliš mlhavé, příliš vysoko.“ Pohlédl na ně s neblahým výrazem a otřel si déšť z tváře. „Věřím jen tomu, na co si můžete sáhnout - krvi, zlatu, ohni, hlíně.“

Pátravě si Mal prohlížel.

„Zvládne ten úkol?“ zeptal se tišeji. „Je ještě malá. Titěrný mravenec, moucha, smítka, nepatrné nic.“

Christopherovi se nelíbilo, jak kentaur na Mal pohlíží. Položil ruku na kuchyňský nůž s dlouhou čepelí, který si zastrčil za pás, než opustili loď. „Je statečná.“

„Vskutku? Nebo je to jen ta vaše nepochopitelná lidská zdvořilost, kdy říkáte uhlazené a milé věci lidem, kterými pohrdáte?“

„Je to pravda. Viděl jsem to na vlastní oči.“ Chtěl kentaura mermomocí přesvědčit. Z výparů kotle byl sice otupělý a dělalo se mu špatně, ale vzpamatoval se. „Umí létat. Unikla vrahovi. Nevzdá to. Nemá to v povaze.“

Petroc nepřestával na Mal civět. „Říká se, že pokud se nepodaří glimourie zachránit teď, už nikdy se to nepovede. Tahle představa byla vždycky nad lidské chápání: že by mohl vypršet čas.“

Čas se krátí

• Začněte lekci:

Společně si přečtěte ukázkou a povídejte si o ní. Diskutujte, proč je čas v příběhu důležitý. Požádejte žáky, aby sdíleli své nápady ohledně postav, prostředí a událostí. Zvýrazněte věty v textu, které ukazují, že čas se krátí. Mluvte o tom, jak se postavy cítí a co by se mohlo stát, kdyby čas pro kouzelnou moc „glimourie“ vypršel.

• Mluvte o tom, co to znamená, když řekneme, že čas se krátí:

Zobrazte na tabuli odpočet. Zeptejte se žáků, zda znají výraz „čas se krátí“ a co pro ně znamená v každodenním životě. Mohou uvést příklady jako dokončení hry nebo úkolu před vypršením času.

• Dejte čas do souvislosti se skutečnými problémy:

Vysvětlete, jak je krátký čas důležitý pro skutečné problémy, jako je klimatická změna. Ukažte obrázky tajících ledovců, znečištění nebo mizejících lesů. Diskutujte o dalších problémech, jako je znečištění plastem, ohrožená zvířata nebo pomoc uprchlíkům. Mluvte o tom, proč je důležité jednat co nejdříve.

• Zamyslete se nad činy:

Pomozte žákům zamyslet se nad drobnými činy, které mohou udělat – například používáním méně plastů nebo pomocí svému okolí. Sdílejte příklady toho, jak malé věci mohou mít velký dopad, když se spojí úsilí mnoha lidí.

• Tvořte a sdílejte:

Dejte žákům pracovní list, kde mohou psát nebo kreslit své nápady na činnosti, které mohou vykonat. Nechte je sdílet své práce s třídou a vysvětlit, proč jsou i jejich činy důležité.

Jaká je ve skutečnosti Mal?

str. 7

Charakteristika Mal

Mal se naučila létat už dávno. Jeden potulný věstec jí krátce poté, co se narodila, věnoval létající kabát. Pojmenoval ji a k nožičkám jí položil svrchník. Snažil se toho říct víc – vysvětlit, proč ho dává právě jí, jenže celý dům byl ponořený do smutku, protože Malina matka zemřela při porodu, a rychle ho vyprovodili. A tak se Mal vznesla sama bez jakýchkoliv instrukcí. Nejbližší sousedé se jí vysmáli, malá holka utopená ve velkém kabátě a běhá po větru; Mal zrudla a druhý den vstala časně, aby ji nikdo neviděl. Zpočátku, když přestalo foukat, žuchala s hrozivým křupnutím na zem; jednou si zlomila oba kotníky, podruhé si naštěpla zápěstí, jindy si vykloubila malíček. Nehet na palci nohy se jí zbarvil do zajímavého zelenočerného odstínu a nakonec upadl. Ale zkoušela to znova a znova, olizovala si krev z odřených kolenou, lezla po stromech a skákala z nich. Dokázala sousedům, že se mýlili. „Ne, já to dokážu,“ prohlásila, když se jí posmíval sousedův syn. „Nic o tom nevíš.“ V té době nosila bradu vystrčenou nahoru. S lidmi byla potíž – cítila, jak je v jejich přítomnosti nevrhá, má sklon říkat nemístná slova a červená se až ke kořínkům vlasů –, ale obloha jí dávala dokonalý smysl. Na zemi je možná nabručená a nesvá, říkali místní, ale rozhodně stojí za to vidět Mal Arvorianovou při letu. V devíti letech se naučila plachtit a pozvolna zastavit. V desíti uměla přistát na špičkách prstů nebo na jedné noze. Ve dvanácti uměla přitáhnout bradu na prsa a vrhnout se vpřed, metala ve větru salta. To jarní ráno přelétala nad mořem, špičkami bosých chodidel se jemně dotýkala vodní hladiny, boty v kapse, vodní tříšť jí stříkala na kotníky, samou rychlostí a radostí se smála.

str. 106 - 107

O létajícím kabátě a jménech

„Až to doděláš, ukážu ti to. Muž, který mi ho dal, řekl, že nesmím popustit lem – vidíš, tady –, jinak mě kabát vynese příliš vysoko. Umřela bych, říkal. Škoda, že mi toho nestačil říct víc, jenže mojí pratetě Leonor se nelíbilo, jak vypadá, nebo jak smrdí, prostě nic se jí na něm nezamlouvalo, a tak ho vyhodila.“

„Co to bylo za muže?“

„Pocestný na oceánské lodi, když jsem se narodila. Pojmenoval mě. Víš, člověk, který ti vybere jméno.“ Christopher nechápavě zavrtěl hlavou, a tak se zeptala: „Jak se teda vybírají jména u vás?“

„Vyberou ti ho rodiče podle toho, co se jim líbí. Nebo tě někdy pojmenují po někom v rodině – třeba po dědečkovi nebo pratetě. Obvykle po někom dávno mrtvém.“ Christopher dostal jméno po skotském prapradědečkovi: starém podivínovi, který prý trávil veškerý čas venku na kopci. Po muži, který, došlo mu najednou, musel být strážcem brány mezi světy.

REFLEXE

Proč se ale začaly dít všechny ty zlé věci? Kdo a proč ubližuje zemi, přírodě a bájným tvorům?

str. 264 – 266

Leonardo da Vinci

„Ale jak jste se sem dostal?“ zeptal se. „Cestu do středu bludiště zná jen Nesmrtelný.“

„Ano, Nesmrtelný. A další dva.“

„Kdo?“

Obličej vydechl, mlha zavířila, byla k zalknutí a štiplavá. „Muži, kteří bludiště postavili.“

„Ale Leonardo da Vinci a jeho bratranec přece vypili lektvar a zapomněli.“

„To ano, ale Leonardův bratranec Enzo byl prozíravý muž, a navíc rozhněvaný.“

„Ale Leonardo da Vinci a jeho bratrance přece vypili lektvar. A zapomněli.“

„To ano. Ale Leonardův bratranec Enzo byl prozíravý muž, a navíc rozhněvaný. V Souostroví, stejně jako ve zbytku světa, si veškerou slávu přisvojil Leonardo. Ten jen črtal na papír. Enzo opracovával kámen. Enzo se lopotil v potu tváře. Leonardo se jen vyhříval na sluníčku.“

„A pak? Co se stalo?“

Tvář ve stromě upřela na Christophera oči. Ten poznal, že se ve vyprávění vyžívá. Obličej vydechl, mlha se zvedla a s ní i vítr, který Christopherovi zavířil u nohou. Enzo byl nejprve otrávený, pak našťvaný. Nakonec vymyslel plán. Než vypil lektvar zapomnění, tajně si pořídil kopii plánů bludiště a ukryl je. Vrátil se domů, paměť jako

čistý list papíru, a nechápal, jak jsou ty plány důležité. Ale založil je mezi své knihy, považoval je za dětský sen.

Znovu vydechl šedivou mlhu a vzduch znovu prodchnula hrůza a sevřela Christophera na prsou.

O stovky let později je našel jeden z jeho potomků – já, Francesco Sforza. Jeho mizerná malá hádka mě nezajímala. Ale když jsem zjistil, co se ve středu bludiště nachází – ten strom a jeho ohromná moc - pochopil jsem, co je možné. Našel jsem způsob, jak se v den rovnodennosti dostat na Souostroví. Postupoval jsem podle plánů a našel cestu na ostrov. A když jsem se na něj dostal, zjistil jsem, že Nesmrtelný – ten velký ochránce – zmizel. Jen si zkus představit, jaký byl můj úžas. A pak radost, která následovala."

Vydechl, chraptivě se zajíkl radostí a Christopher ustoupil.

Prošel jsem podle plánů bludištěm. Našel jsem strom. Rostl sám, skrytý před zraky. Jako by na mě čekal, jako by čekal, až někdo využije jeho sílu. A tak jsem ji začal hltat – nasávat, roubovat, abych se stal stromem. Jeho síla je moje. Během několika týdnů – možná dnů – bude moje úplně všechna."

„Proč,“ zeptal se Christopher.

„Proč jste tady úplně sám ve tmě?“

„K čemu je to dobré?“

Tvor, jenž byl kdysi Francescem Sforzou, obrátil oči na Christophera a jeho pohled jako by mu popálil kůži.

„Je to otázka *svobody*, jediná svoboda tkví v absolutní moci. Svoboda je určena pouze těm, kteří jsou ochotni si ji vzít silou. Budeš vždycky podřízený někomu jinému.“

Zvýšil hlas, syrový sykot plný znechucení.

„Půlka světa ví, že je to pravda, ta druhá jen dělá, že ne. Hrají ty svoje hloupé hry, takové to, co můžu udělat a jak můžu pomoci, a na smrtelné posteli poznají, že jen promarnili život. Nic nezměnili. Nic nepoznali. Byli nuly. Byli otroky risku, štěstí, druhých.“

Ale já jsem odmítl být jako oni. Naučil jsem se přijímat glimourie a ovládat ji. Tenhle strom je zdrojem kouzelné moci: vytrvale ji vysílá do celého světa. Ale teď jsem si jeho sílu narouboval do sebe, brzy budu tím zdrojem já. Nejprve jsem ve tmě zápasil, sotva se držel na nohou – ale v posledních deseti letech jsem zjistil, jak na to. Každým dnem jsem silnější a strom slabší. Glimourie – souhrn kouzelné moci na světě – je skoro můj. Můj dech má moc mást a ovládat. Moje rty mají moc zabíjet."

Christopher ještě o krok couvl. Vítr zesílil, proháněl se jeskyní.

„Musíš pochopit,“ pokračoval muž hrdelním hlasem, mluvil pomalu.

„Nikdy jsem neměl lidského návštěvníka, několik jich to zkusilo, ale žádný se nedostal až do středu. Takže jsem ještě neměl příležitost vyzkoušet svou moc zabíjet."

Přichází Mal s kouzelným nožem a Christopher pomocí něj oddělí muže od stromu. Sforza ztrácí svou moc a strom ožívá a s ním i jeho kouzelná moc.

Mal popustí lem létajícího pláště (Před tím ji varoval tajemný muž, který jí dal jméno Malum = jablko a létající plášť. Symbol jablka je důležitý, protože

Nesmrtelný je člověk zrozený z prvního jablka.), vznese se příliš vysoko, letí až ke "slunci" a bere s sebou Sforzu, oba zemřou, ale Mal je Nesmrtelná a všichni ví, že se znovu narodí v jiném těle.

Mal se obětovala pro svět, do kterého se jako Nesmrtelná brzy zrodí znovu, a bude si všechno pamatovat.

Připomeňme si řecké báje, příběh: O Daidalovi a Ikarovi. Pokud příběh neznáte, vyhledejte si obsah na internetu nebo si přečtěte celou báji.

Sfingy v našem příběhu jsou laskavé a moudré (víc, než je na sfingy zdrávo).

Charakteristika sfingy ze Strážcova bestiáře:

Sfingy jsou nadaní matematici, oddaně věrní spojenci a nesmiřitelní nepřátelé. Vloží-li si člověk do úst zub sfingy, rozumí jakémukoli jazyku. Většina ran se zahojí, pokud je olízne sfinga. Původně žily zvláště v severní Africe a jihovýchodní Asii, a než se usadily na hornatém výběžku ostrova Lithia, putovaly po celém světě. Kdo touží navštívit pohoří sfing, měl by si být dobře vědom toho, že pokud se mu nepodaří uhodnout hádanku, kterou mu sfingy položí, mají odvěké právo ho sežrat.

str. 279

Co říká sfinga Christopherovi o sdílení moci více lidmi

Sfinga přitakala. „Právě proto nesmí velká moc spočívat v rukou jediného člověka. Musí být rozdělena.“ Hrubý hlas jí ještě zhrubl. „Musí se rozložit mezi tolik dobrých žen a mužů, kolik se podaří najít, ne kvůli laskavosti, zdvořilosti či férovosti, ale protože je to jediný způsob, jak zabránit hrůzám.“

Porovnej se sfingou z řeckých bájí:

Eduard Petiška: Oidipus a Antigona

Thébskému králi Láiovi a manželce Iokastě se narodil syn Oidipus, který měl podle věštby zabít svého otce a vzít si svou matku za manželku. Láios ho proto nechal odnést do hor divokým šelmám, ale Oidipus se dostal do rukou bezdětného korintského krále a ten ho vychovával jako vlastního syna. Když se Oidipus v Delfách dověděl svou věštbu, vydal se do Théb, pryč z Korintu, aby neublížil svému domnělému otci. Cestou zabil spěchajícího starce se dvěma sluhy, protože jim nechtěl ustoupit z cesty. V Thébách se dověděl, že město sužuje sfinga, která každý den požadovala jednoho člověka pro svou hádanku a když ji neuhádl, shodila ho z útesu. Král prý odjel do Delf pro radu, jak se jí zbavit, ale na cestě ho zabili. Oidipus se za sfingou vydal, hádanku uhodl a sfinga sama skočila ze

skály. Za to mu Iokastin bratr Kreón slíbil trůn. Oidipus si vzal Iokastu za ženu a měl s ní děti. Jednou ve městě vypukl příšerný mor a Kreón z Delf přišel s věštbou, že mor ustoupí po potrestání Láiova vraha, který prý žije v tomto městě. Oidipus se od slepého věštcě Teiresia dověděl pravdu a po tom, co se nešťastná Iokasta oběsila, vypíchl si Oidipus jehlicí obě oči. Opustil Théby a vydal se do háje Erinyí. Na cestě ho doprovázela krásná dcera Antigona. V háji Oidipus vstoupil do podsvětí. Antigona se vrátila do Théb a byla svědkem pře Oidipových potomků, Eteokla a Polyneika, kteří soupeřili o trůn a při tom oba padli. Vlady se ujal Kreón, který nechal pohřbít Eteokla a Polyneikovo tělo nechal střežit, aby ho nikdo nepohřbil, čímž by jeho duši dopřál klidu. Antigona se nebála Kreónova hněvu a bratrovo tělo pohřbila, za což ji král nechal zadržet. Teiresias Kreóna pak varoval před hněvem bohů, a tak se král sám vydal Antigonu zprostit trestu. Avšak ona se ve svém vězení oběsila a její snoubenec Haimón, Kreónův syn, se žalem probodl. Kreónova manželka se ze zármutku zabila také. Tak byl Kreón potrestán.

Která postava v příběhu představuje:

- A) závist, bohatství, moc
- B) nezištnou pomoc

Je toto tvrzení pravdivé?

„Nemusím být velký a silný, abych zachránil svět.“

Vysvětli pomocí příběhu.

Klíč:

- A) Sforza
- B) Mal, Christopher ...

Byly to malé děti, kdo zachránily svět.

Otázky na závěr:

O čem ten příběh byl? Bylo to jen o bájných tvorech? Jak moc je příroda a udržení její síly důležité pro nás – pro lidstvo?

V této části hodiny může učitel rozvinout diskuzi o ochraně životního prostředí. Např.: Co vy doma děláte pro životní prostředí?

Jak bys změnil/a název knihy tak, aby lépe vystihoval podstatu příběhu? Navrhni jiný název pro tento příběh.

Texty:**Strážcův bestiář:****Ratatosk (možno psát i ratatoskr)**

Ratatosk jsou podobné velkým veverkám, mají zelený kožich a krátký růžek a roznášejí zprávy po celém Souostroví. Znaří víc tajemství světa – klevety, báchorky, pravdy, polopravdy a čtvrtpravdy – než kdokoli jiný. I když jsou neškodné, v mládí mohou lehkomyšlně vyvolat chaos a libují si v neplechách. Pokud chcete rozšířit nějakou zprávu a příliš nedbáte na přesnost, pověřte ratatosk.

Sfinga

Sfingy jsou nadaní matematici, oddaně věrní spojenci a nesmiřitelní nepřatelé. Vloží-li si člověk do úst zub sfingy, rozumí jakémukoli jazyku. Většina ran se zahojí, pokud je olízne sfinga. Původně žily zvláště v severní Africe a jihovýchodní Asii, a než se usadily na hornatém výběžku ostrova Lithia, putovaly po celém světě. Kdo touží navštívit pohoří sfing, měl by si být dobře vědom toho, že pokud se mu nepodaří uhodnout hádanku, kterou mu sfinga položí, mají odvěké právo ho sežrat.

str. 1

Christopherův začátek (Christopher je strážce, ale na začátku příběhu o tom neví. Ví jen, že ho miluje každé zvíře, stejně jako kdysi jeho matku.)

ZAČÁTEK

Byl to moc hezký den, dokud se ho cosi nepokusilo sežrat. Bylo to černé stvoření podobné psovi, ale žádného takového psa v životě neviděl. Zuby mělo dlouhé jako jeho paže a drápy, které by dokázaly rozštípnout dub. Ve prospěch Christophera Forrestera tudíž hovoří, že se – rychle, šikovně a odvážně – nechat sežrat odmítl.

str. 2

Malin začátek (Mal je Nesmrtelná, ale na začátku příběhu to vůbec netuší a je pro ni těžké tuto roli přijmout, nesmrtelná se rodí stále znovu a všechno si pamatuje při každém svém dalším zrození.)

ZAČÁTEK NĚKDE JINDE

Byl to moc hezký den, dokud se ji kdosi nepokusil zabít. Mal se vrátila domů z výletu, přilétla z lesa s rozpaženýma rukama, kabát se jí třepetal ve větru. Mal Arvorianová mohla létat, jen když foukal vítr. Ten den panovalo ideální počasí – vála západní bríza provoněná mořem –, a tak se v chladném povětří točila a vířila. Její létající kabát byl tlustý a byl jí příliš velký, takže ho nosila s rukávy čtyřikrát ohrnutými. Když se zvedl vítr – nemusel být silný, stačil jen slabý vánek –, popadla cípy kabátu, roztáhla ho jako křídla a ucítila, jak ji vítr zvedá do vzduchu. Ten den poletovala nad vrcholky stromů, botami se otírala o špičky větví a pak se snesla níž a vyplašila stádo jednorožců. V kuchyni jí prateta Leonor vyhubovala kvůli tomu, že má studené ruce, a podala jí šálek posilujícího likéru, když se ozvalo zaklepání na dveře. Byl to vrah.

str. 7

Charakteristika Mal

Mal se naučila létat už dávno. Jeden potulný věstec jí krátce poté, co se narodila, věnoval létající kabát. Pojmenoval ji a k nožičkám jí položil svrchník. Snažil se toho říct víc – vysvětlit, proč ho dává právě jí, jenže celý dům byl ponořený do smutku, protože Malina matka zemřela při porodu, a rychle ho vyprovodili. A tak se Mal vznesla sama bez jakýchkoliv instrukcí. Nejbližší sousedé se jí vysmáli, malá holka utopená ve velkém kabátě a běhá po větru; Mal zrudla a druhý den vstala časně, aby ji nikdo neviděl. Zpočátku, když přestalo foukat, žuchala s hrozivým křupnutím na zem; jednou si zlomila oba kotníky, podruhé si naštipla zápěstí, jindy si vykloubila malíček. Nehet na palci nohy se jí zbarvil do zajímavého zelenočerného odstínu a nakonec upadl. Ale zkoušela to znova a znova, olizovala si krev z odřených kolenou, lezla po stromech a skákala z nich. Dokázala sousedům, že se mýlili. „Ne, já to dokážu,“ prohlásila, když se jí posmíval

sousedův syn. „Nic o tom nevíš.“ V té době nosila bradu vystrčenou nahoru. S lidmi byla potíž – cítila, jak je v jejich přítomnosti nevrlá, má sklon říkat nemístná slova a červená se až ke kořínkům vlasů –, ale obloha jí dávala dokonalý smysl. Na zemi je možná nabručená a nesvá, říkali místní, ale rozhodně stojí za to vidět Mal Arvorianovou při letu. V devíti letech se naučila plachtit a pozvolna zastavit. V desíti uměla přistát na špičkách prstů nebo na jedné noze. Ve dvanácti uměla přitáhnout bradu na prsa a vrhnout se vpřed, metala ve větru salta. To jarní ráno přelétala nad mořem, špičkami bosých chodidel se jemně dotýkala vodní hladiny, boty v kapse, vodní tříšť jí stříkala na kotníky, samou rychlostí a radostí se smála.

str. 106 - 107

O létajícím kabátě a jménech

„Až to doděláš, ukážu ti to. Muž, který mi ho dal, řekl, že není, nesmím popustit lem – vidíš, tady –, jinak mě kabát vynese příliš vysoko. Umřela bych, říkal. Škoda že mi toho nestačil říct víc, jenže mojí pratetě Leonor se nelíbilo, jak vypadá, nebo jak smrdí, prostě nic se jí na něm nezamlouvalo, a tak ho vyhodila.“

„Co to bylo za muže?“

„Pocestný na oceánské lodi, když jsem se narodila. Pojmenoval mě. Víš, člověk, který ti vybere jméno.“ Christopher nechápavě zavrtěl hlavou, a tak se zeptala: „Jak se teda vybírají jména u vás?“

„Vyberou ti ho rodiče podle toho, co se jim líbí. Nebo tě někdy pojmenují po někom v rodině – třeba po dědečkovi nebo pratetě. Obvykle po někom dávno mrtvém.“ Christopher dostal jméno po skotském prapradědečkovi: starém podivínovi, který prý trávil veškerý čas venku na kopci. Po muži, který, došlo mu najednou, musel být strážcem brány mezi světy.

Kdo zachrání glimourie (prastarou moc, energii nutnou pro přežití bájných tvorů)? Zvládne to Mal? Kentaur Petroc pochybuje.

str. 217 - 218

Kentaur o Nesmrtelné

„Můj lid o ní mluví,“ řekl kentaur. „Je to posedlost. Čekají na ni už sto let: od smrti Marika - muže, který řekl své rozzlobené a zoufalé *ne*.“ Hrábl kopytem do půdy. „Ale nenapadlo mě, že to bude dítě. Tohle ve hvězdách nestálo. Můj lid do hvězd vkládá hodně naděje, ale já byl k jejich poselství vždycky skeptický. Příliš mlhavé, příliš vysoko.“ Pohlédl na ně s neblahým výrazem a otřel si dešť z tváře. „Věřím jen tomu, na co si můžete sáhnout - krvi, zlatu, ohni, hlíně.“

Pátravě si Mal prohlížel.

„Zvládne ten úkol?“ zeptal se tišeji. „Je ještě malá. Titěrný mravenec, moucha, smítko, nepatrné nic.“

Christopherovi se nelíbilo, jak kentaur na Mal pohlíží. Položil ruku na kuchyňský nůž s dlouhou čepelí, který si zastrčil za pás, než opustili loď. „Je statečná.“

„Vskutku? Nebo je to jen ta vaše nepochopitelná lidská zdvořilost, kdy říkáte uhlazené a milé věci lidem, kterými pohrdáte?“

„Je to pravda. Viděl jsem to na vlastní oči.“ Chtěl kentaura mermomocí přesvědčit. Z výparů kotle byl sice otupělý a dělalo se mu špatně, ale vzpamatoval se. „Umí létat. Unikla vrahovi. Nevzdá to. Nemá to v povaze.“

Petroc nepřestával na Mal civět. „Říká se, že pokud se nepodaří glimourie zachránit teď, už nikdy se to nepovede. Tahle představa byla vždycky nad lidské chápání: že by mohl vypršet čas.“

str. 264 – 266

Leonardo da Vinci

„Ale jak jste se sem dostal?“ zeptal se. „Cestu do středu bludiště zná jen Nesmrtelný.“

„Ano, Nesmrtelný. A další dva.“

„Kdo?“

Obličej vydechl, mlha zavířila, byla k zalknutí a štiplavá. „Muži, kteří bludiště postavili.“

„Ale Leonardo da Vinci a jeho bratranec přece vypili lektvar a zapomněli.“

„To ano, ale Leonardův bratranec Enzo byl prozíravý muž, a navíc rozhněvaný.“

„Ale Leonardo da Vinci a jeho bratranec přece vypili lektvar. A zapomněli.“

„To ano. Ale Leonardův bratranec Enzo byl prozíravý muž, a navíc rozhněvaný. V Souostroví, stejně jako ve zbytku světa, si veškerou slávu přisvojil Leonardo. Ten jen črtal na papír. Enzo opracovával kámen. Enzo se lopotil v potu tváře. Leonardo se jen vyhříval na sluníčku.“

„A pak? Co se stalo?“

Tvář ve stromě upřela na Christophera oči. Ten poznal, že se ve vyprávění vyžívá. Obličej vydechl, mlha se zvedla a s ní i vítr, který Christopherovi zavířil u nohou. Enzo byl nejprve otrávený, pak našťvaný. Nakonec vymyslel plán. Než vypil lektvar zapomnění, tajně si pořídil kopii plánů bludiště a ukryl je. Vrátil se domů, paměť jako čistý list papíru, a nechápal, jak jsou ty plány důležité. Ale založil je mezi své knihy, považoval je za dětský sen.

Znovu vydechl šedivou mlhu a vzduch znovu prodchnula hrůza a sevřela Christophera na prsou.

O stovky let později je našel jeden z jeho potomků – já, Francesco Sforza. Jeho mizerná malá hádka mě nezajímala. Ale když jsem zjistil, co se ve středu bludiště nachází – ten strom a jeho ohromná moc - pochopil jsem, co je možné. Našel jsem způsob, jak se v den rovnodennosti dostat na Souostroví. Postupoval jsem podle plánů a našel cestu na ostrov.

A když jsem se na něj dostal, zjistil jsem, že Nesmrtelný – ten velký ochránce – zmizel. Jen si zkus představit, jaký byl můj úžas. A pak radost, která následovala.“

Vydechl, chraptivě se zajíkl radostí a Christopher ustoupil.

Prošel jsem podle plánů bludištěm. Našel jsem strom. Rostl sám, skrytý před zraky. Jako by na mě čekal, jako by čekal, až někdo využije jeho sílu. A tak jsem ji začal hltat – nasávat, roubovat, abych se stal stromem. Jeho síla je moje. Během několika týdnů – možná dnů – bude moje úplně všechna.“

„Proč,“ zeptal se Christopher.

Proč jste tady úplně sám ve tmě?

K čemu je to dobré?”

Tvor, jenž byl kdysi Francescem Sforzou, obrátil oči na Christophera a jeho pohled jako by mu popálil kůži.

„Je to otázka *svobody*, jediná svoboda tkví v absolutní moci. Svoboda je určená pouze těm, kteří jsou ochotni si ji vzít silou. Budeš vždycky podřízený někomu jinému.“

Zvýšil hlas, syrový sykot plný znechucení.

„Půlka světa ví, že je to pravda, ta druhá jen dělá, že ne. Hrají ty svoje hloupé hry, takové to, co můžu udělat a jak můžu pomoci, a na smrtelné posteli poznají, že jen promarnili život. Nic nezměnili. Nic nepoznali. Byli nuly. Byli otroky risku, štěstí, druhých.“

Ale já jsem odmítl být jako oni. Naučil jsem se přijímat glimourie a ovládat ji. Tenhle strom je zdrojem kouzelné moci: vytrvale ji vysílá do celého světa. Ale teď jsem si jeho sílu narouboval do sebe, brzy budu tím zdrojem já. Nejprve jsem ve tmě zápasil, sotva se držel na nohou – ale v posledních deseti letech jsem zjistil, jak na to. Každým dnem jsem silnější a strom slabší. Glimourie – souhrn kouzelné moci na světě – je skoro můj. Můj dech má moc mást a ovládat. Moje rty mají moc zabíjet.“

Christopher ještě o krok couvl. Vítr zesílil, proháněl se jeskyní.

„Musíš pochopit,“ pokračoval muž hrdelním hlasem, mluvil pomalu.

„Nikdy jsem neměl lidského návštěvníka, několik jich to zkusilo, ale žádný se nedostal až do středu. Takže jsem ještě neměl příležitost vyzkoušet svou moc zabíjet.“

Přichází Mal s kouzelným nožem a Christopher pomocí něj oddělí muže od stromu. Sforza ztrácí svou moc a strom ožívá a s ním i jeho kouzelná moc. Mal se obětuje pro svět, do kterého se jako Nesmrtelná brzy zrodí znovu a bude si všechno pamatovat.

str. 279

Sfinga o sdílení moci více lidmi

Sfinga přitakala. „Právě proto nesmí velká moc spočívat v rukou jediného člověka. Musí být rozdělena.“ Hrubý hlas jí ještě zhrubl. „Musí se rozložit mezi tolik dobrých žen a mužů, kolik se podaří najít, ne kvůli laskavosti, zdvořilosti či férovosti, ale protože je to jediný způsob, jak zabránit hrůzám.“

V knize jsou zmíněné dvě řecké báje:

1) O Daidalovi a Ikarovi

Stručný obsah: Příběh o Daidalovi a Ikarovi vypráví o vynálezci Daidalovi, který byl nucen uprchnout z Athén na Krétu poté, co zabil svého synovce. Na Krétě mu král Minós poručil postavit labyrint pro Minotaura. Daidalovi se však stýskalo po domově a rozhodl se uprchnout i se svým synem Ikarem. Vymyslel křídla z peří a vosku, aby mohl s Ikarem vzlétnout. Daidalos varoval Ikara, aby nelétal příliš blízko slunci ani příliš nízko nad mořem. Ikaros však nedbal otcových rad a příliš se přiblížil ke slunci. Vosk na křídlech se roztavil, křídla se rozpadla a Ikaros spadl do moře a utonul.

2) Oidipus a Antigona (setkání se sfingou)

Eduard Petiška: Oidipus a Antigona

Thébškému králi Láiovi a manželce Iokastě se narodil syn Oidipus, který měl podle věštby zabít svého otce a vzít si svou matku za manželku. Láios ho proto nechal odnést do hor divokým šelmám, ale Oidipus se dostal do rukou bezdětného korintského krále a ten ho vychovával jako vlastního syna. Když se Oidipus v Delfách dověděl svou věštbu, vydal se do Théb, pryč z Korintu, aby neublížil svému domnělému otci. Cestou zabil spěchajícího starce se dvěma sluhy, protože jim nechtěl ustoupit z cesty. V Thébách se dověděl, že město sužuje sfinga, která každý den požadovala jednoho člověka pro svou hádanku, a když ji neuhádl, shodila ho z útesu. Král prý odjel do Delf pro radu, jak se jí zbavit, ale na cestě ho zabili. Oidipus se za sfingou vydal, hádanku uhodl a sfinga sama skočila ze skály. Za to mu Iokastin bratr Kreón slíbil trůn. Oidipus si vzal Iokastu za ženu a měl s ní děti. Jednou ve městě vypukl příšerný mor a Kreón z Delf přišel s věštbou, že mor ustoupí po potrestání Láiova vraha, který prý žije v tomto městě. Oidipus se od slepého věstce Teiresia dověděl pravdu a po tom, co se nešťastná Iokasta oběsila, vypíchl si Oidipus jehlicí obě oči. Opustil Théby a vydal se do háje Erinyí. Na cestě ho doprovázela krásná dcera Antigona. V háji Oidipus vstoupil do podsvětí. Antigona se vrátila do Théb a byla svědkem pře Oidipových potomků, Eteokla a Polyneika, kteří soupeřili o trůn a při tom oba padli. Vlady se ujal Kreón, který nechal pohřbít Eteokla a Polyneikovo tělo nechal střežit, aby ho nikdo nepohřbil, čímž by jeho duši dopřál klidu. Antigona se nebála Kreónova hněvu a bratrovo tělo pohřbila, za což ji král nechal zazdít. Teiresias Kreóna pak varoval před hněvem bohů, a tak se král sám vydal Antigonu zprostit trestu. Avšak ona se ve svém vězení oběsila a její snoubenec Haimón, Kreónův syn, se žalem probodl. Kreónova manželka se ze zármutku zabila také. Tak byl Kreón potrestán.

(In: PETIŠKA, Eduard. *Staré řecké báje a pověsti*. 1400. Praha: Dobrovský, 2024. ISBN 978-80-277-4172-4.)

Pracovní list

- 1) Co ti připomíná název knihy? Už ses někdy setkal/a s podobným názvem? Navrhni jiný název pro tento příběh.
.....
- 2) Poslechni si popis bájného tvora z úvodní části (Strážcův bestiář) a zkus ho nakreslit. Pak porovnej s obrázkem v knize.
- 3) Navrhni nový obal, můžeš se inspirovat původními ilustracemi obalu knihy od Daniela Egnéuse. Můžeš využít své umělecké dovednosti k vytvoření poutavého obalu, který podle tebe vystihuje podstatu knihy.
- 4) Vytvoř sběratelské kartičky představující různé mýtické tvory. Na těchto kartičkách mohou být uvedeny základní informace, jako schopnosti, prostředí a legendy.
- 5) Staň se nadšeným agentem, který propaguje zájezdy do magického souostroví. Prostřednictvím přesvědčivých stránek cestovních brožur můžeš představit jednotlivé okouzlující ostrovy, fascinující tvory a vzrušující dobrodružství, která čekají na potenciální cestovatele.
- 6) Vyber si jednu z postav knihy a napiš krátkou úvahu (8 vět) o tom, jak by ses cítil na jeho/jejím místě?
- 7) Dopln větu:
Kdybych měl/a zub sfingy a rozuměl/a všem světovým jazykům,
.....
- 8) Zpracuj celý příběh nebo některý úryvek do krátkého komiksu nebo připrav plakát k filmu, který by mohl být natočen podle knihy.
- 9) Vyhledej na internetu, kdo to byl Leonardo da Vinci.
- 10) Byly sfingy podle řecké mytologie hodné? Porovnej se sfingami v našem příběhu.
.....
- 11) Vytvoř falešnou zprávu o bájných tvorech (kde se objevili, komu pomohli, ...). Použij generátor falešných zpráv <https://breakyourownnews.com>
- 12) Jak moc je příroda a udržení její síly důležité pro nás – pro člověka? Co vy doma děláte pro životní prostředí? Je to dostatečné? Co ještě další byste mohli dělat?
.....

Klíč:

1) Fantastická zvířata a kde je najít od J. K. Rowlingové + různá individuální řešení

2) 3) 4) 5) 6) 7) 8) různá individuální řešení

9) **Leonardo Da Vinci** (15. dubna 1452 – 2. května 1519)

- byl italský polyhistor, který žil během renesance.
- byl vědec, matematik, inženýr, vynálezce, anatom, sochař, architekt, botanik, hudebník a spisovatel.
- chtěl vědět všechno o přírodě a chtěl vědět, jak všechno funguje. Byl velmi dobrý ve studiu, stejně jako navrhoval a vyráběl nejrůznější vynálezy.

10) **Sfinga** je pohádková bytost ze starých příběhů. Má tělo lva, hlavu ženy a někdy křídla jako pták. Sfingy v řeckých bájích nebyly hodné. Dávala lidem zapeklité hádanky. Když je nemohli uhodnout, sfinga se rozzlobila a ublížila jim.

Nejslavnější hádanka byla: „Co má ráno čtyři nohy, odpoledne dvě nohy a večer tři nohy?" Mluví o tom, jak lidé stárnou — miminka lezou po čtyřech, dospělí chodí po dvou, a staří lidé používají hůl. Odvážný muž jménem Oidipus hádanku uhodl a sfinga zmizela. To ukazuje, že chytrost může překonat nebezpečí.

Naopak v této knize jsou sfingy laskavé a pomáhající.

11) různá individuální řešení - inspirace ([Odborný článek: Fake news – It exists!](#))

12) rovnováha v přírodě je důležitá i pro člověka, proto je třeba přemýšlet nad udržitelností a ochranou životního prostředí (třídění odpadu, nevyhazování odpadků v přírodě, udržování zeleně, ...)

Zdroje:

https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/23814/fake-news-it-exists-.html?_gl=1*yke4o5*_ga*NTMxNDY1ODMwLjE2OTM5MzA0MDE.*_ga_DB0ZYB52FX*M_TcyNTk3NzAxOS40OC4xLjE3MjU5NzgyODUuMC4wLjA

https://obalky.kosmas.cz/ArticleFiles/549636/RUNDELLOVA_bajni.tvorove_FINAL.pdf/FILE/bajni-tvorove-RUNDELLOVA_bajni.tvorove_FINAL.pdf

PETIŠKA, Eduard. *Staré řecké báje a pověsti*. 1400. Praha: Dobrovský, 2024. ISBN 978-80-277-4172-4.

Další inspirace:

Návaznost na křesťanství - symbol jablka.

Zamysli se: Proč zrovna Mal získává vejce posledního gryfa?

Jak by mohl příběh pokračovat? Bude Christopher další strážcem po svém dědečkovi? Setká se s dalším Nesmrtelným? Jak by mohl příběh pokračovat dál? Jak by mohl příběh pokračovat dál? Navrhni, případně zpracuj jako komiks.

Proč vybrala autorka jméno Sforza pro muže, který chce být nejmocnější? Vyhledej informace o tomto italském rodě na internetu.